Skandinavisk hæder sætter fokus på arbejdet med forsøgsdyr på Stordyrshospitalet

På Universitetshospitalet for Store Husdyr i Tåstrup er dyrevelfærd blevet en integreret del af undervisning og forskning. En skandinavisk hæderspris sætter fokus på hospitalets arbejde med at udvikle undervisningsformer, der reducerer belastningen af forsøgs- og klinikdyr.

TEKST AAGE KRISTIAN OLSEN ALSTRUP, FREELANCEJOURNALIST, SPECIALDYRLÆGE, PH.D. & DR.MED.VET.

På Universitetshospitalet for Store Husdyr i Tåstrup har arbejdet med dyrevelfærd i undervisning og forskning fået en stadig mere central rolle. Veterinærstuderende træner i dag en lang række procedurer på simulationsmodeller, før de møder levende dyr, og nye undervisningsformer skal sikre, at både klinik- og forsøgsdyr udsættes for mindst mulig belastning.

Bag udviklingen står blandt andre forskningskonsulent Lene Bregnholt Larsen, der gennem næsten tre årtier har arbejdet for bedre vilkår for forsøgsdyr. I maj blev hendes mangeårige indsats hædret med Scandinavian Society for Laboratory Animal Science (SCANDLAS) Award of Honour in Gold.

På Tåstrup Campus kombinerer Lene Bregnholt Larsen sin viden om forsøgsdyr med undervisning og forskning inden for kirurgi hos store husdyr. Sammen med kollega Julie Fjeldborg står hun blandt andet for kurset i kirurgisk teknik, hvor de studerende først træner procedurerne på simulationsmodeller.

- Vi arbejder under sloganet »Never first time in a live animal« for både dyrenes og de studerendes skyld. De studerende skal altid øve sig på simulationsmodeller, inden de prøver procedurerne på levende dyr. Det sparer dyrene for ubehag og gør de studerende trygge, og netop tryghed er helt afgørende for at kunne tilegne sig ny og kompliceret kirurgisk viden.

Tilgangen harmonerer med de nyeste anbefalinger fra European Association of Establishments for Veterinary Education (EAEVE), og ifølge Lene Bregnholt Larsen er langt de fleste veterinærstuderende ovenud glade for, at de på denne måde får lov at afprøve procedurerne uden at involvere levende dyr første gang. Mange har ingen erfaringer med store husdyr med i bagagen, og det kan derfor virke skræmmende at stå overfor en levende hest eller ko. Så er det værdifuldt at have høstet erfaringer forud på simulationsmodellerne. Det betyder ikke, at de studerende ikke skal arbejde med levende dyr. Men de møder dem først, når de har trænet procedurerne igen og igen i Simulationscentret.

Lene Bregnholt Larsen forklarer, at en klinik-ko eller -hest (dvs. forsøgsdyr til den prækliniske undervisning), der tidligere blev stukket flere gange af uøvede veterinærstuderende, hurtigt fandt ud af, hvad de blev udsat for, og at det derfor let blev en dårlig oplevelse for både dyr og studerende.

- Senere i klinikrotationerne på Universitetshospitalet for Store Husdyr er det anderledes. Der bliver dyrene måske kun stukket den ene gang som en del af en behandling og altså ikke af en hel flok studerende i træk. Hvis klinikkerne opdager, at en studerende ikke mestrer procedurerne, bliver den studerende henvist til Simulationscentret igen, hvor de i ro og mag kan træne dem.

Undervisningen bliver løbende justeret på baggrund af feedback fra både studerende og kliniske undervisere, som selv afprøver modellerne for at sikre, at de afspejler de færdigheder, de studerende forventes at mestre.

3R i praksis

Brugen af simulationsmodellerne er fint i overensstemmelse med 3R-konceptet og Københavns Universitets politik om at reducere brugen af levende forsøgsdyr i undervisningen. Man kan så spørge, om modellerne er udtryk for replacement, reduction eller refinement? Modellerne erstatter ikke brugen af levende forsøgsdyr, hvilket ikke fuldt ud vil kunne opnås på en veterinæruddannelse, hvor

de studerende naturligvis skal arbejde med levende dyr. Er der så snarere tale om reduction?

- Vi har stadig det samme antal faste klinikdyr i Tåstrup som før, så vi bruger ikke færre dyr end tidligere. Men måske vil vi kunne have de samme dyr i længere tid, fordi deres belastning er stærkt reduceret. Så hvem ved, måske reducerer vi også i antallet af levende forsøgsdyr på sigt.

Det er især på refinement – altså forfinelsen af procedurerne – at der er noget at hente på 3R-området. Klinikdyrene undgår selve nålestikket, når de studerende skal træne injektioner, og derfor er dyrene også meget mere rolige og har en bedre dyrevelfærd end tidligere, vurderer Lene Bregnholt Larsen.

Et arbejdsliv med forsøgsdyr

Hædersprisen fra SCANDLAS er kulminationen på næsten 30 års arbejde med forsøgsdyr. Interessen opstod allerede under dyrlægestudiet, hvor Lene Bregnholt Larsen arbejdede som studentermedhjælper hos Scantox.

- Jeg medvirkede som studentermedhjælp ved kontraktforskning på Scantox – og ja, så opdagede jeg jo, at man også kan gøre rigtigt meget godt for forsøgsdyrene, og det fik betydning for min videre karriere.

Da hun året efter skulle skrive speciale, faldt emnet naturligt på forsøgsdyr. Sammen med professor Axel Kornerup Hansen undersøgte hun dyrevelfærd hos hypofysektomerede gnavere.

- Vi kunne vise, at det ikke ændrede på dyremodellen, at man skiftede den traditionelle Mebumal ud med Hypnorm-Dormicum som bedøvelse, og at man samtidig gav dyrene smertestillende medicin. Industrien tog straks vores resultater til sig til fordel for forsøgsdyrenes velfærd, og senere publicerede vi data.

Specialet gav blod på tanden, men da Lene Bregnholt Larsen blev uddannet dyrlæge i år 2000, måtte hun alligevel lige først prøve klinisk praksis. Men efter blot tre måneder søgte hun tilbage til arbejdet med forsøgsdyrene, og her har hun været lige siden.

Som hun udtrykker det, så fandt hun med forsøgsdyrene sin rette hylde.

Siden har Lene Bregnholt Larsen arbejdet med forsøgsdyr flere forskellige steder, blandt andet på Afdeling for Eksperimentel Medicin, Panum-instituttet, som forsøgsdyrsdyrlæge og underviser på de lovpligtige forsøgsdyrskurser, hos Kræftens Bekæmpelse, som leder af dyrefaciliteten og Novo Nordisk, som dyrlæge og leder af Animal Unit, Site Ganløse, inden hun fik en stilling som forskningskonsulent hos stordyrene i Tåstrup. Hun nåede også lige at tage en postgraduat masteruddannelse i forsøgsdyrsvidenskab.

- For mig stod valget mellem at tage en master eller en ph.d.-grad. Jeg valgte masteren, da jeg vurderede, at det ville give mig det bredeste grundlag for at hjælpe forsøgsdyrene. Problemet var blot, at en sådan master let koster 120.000 kr., og så mange penge havde jeg ikke som næsten nyuddannet.

I 2006 blev Lene Bregnholt Larsen af sin gamle vejleder gjort opmærksom på, at hun kunne søge SCANDLAS-stipendiet, så hun gratis kunne tage en master (MLAS) på Helsinkis og Københavns Universiteter.

- Jeg var så heldig at få stipendiet og tog fire år om masteren, der egentlig er normeret til blot to år, men jeg arbejdede jo på fuld tid med forsøgsdyrene ved siden af.

Masteren var et såkaldt FELASA-D-kursus, som giver en grundlæggende viden indenfor forsøgsdyrsvidenskab og kvalificerer mere i retning af rådgivning indenfor dyremodeller og dyrevelfærd samt ledelse af forskningen.

- På baggrund af denne uddannelse fik jeg job som leder af forsøgsdyrsfaciliteter og konsulentstillinger. Jeg afsluttede min master i 2010 med at forsvare mit masterprojekt med titlen »The effects of construction noise on mouse breeding performance«, hvor jeg undersøgte, hvilke tiltag man kunne gøre for at forbedre velfærd for avlsmus under ombygning af en musefacilitet.

Anerkendelse af en langvarig indsats

Lene Bregnholt Larsen ved ikke selv, om der er én bestemt indsats, der har udløst hæderen.

- Jeg tror snarere, det er den samlede indsats gennem mange år.

SCANDLAS Award of Honour in Gold bliver uddelt i forbindelse med de årlige SCANDLAS-symposier, der på skift holdes i de skandinaviske lande. Senest i København. Lene Bregnholt Larsen har været aktiv i foreningen siden 2006 og har været med til at arrangere de danske SCANDLAS-symposier i både 2011, 2017 og senest i 2026. ■